

Nagļu skola – slēgta, nesagaidījusi simto jubileju, bet ciemā dzīve turpinās

Jana Skrivļa-Čevere

Nagļu septiņgadīgā skola dibināta 1911. gadā ar nosaukumu tautskola. Pirmais skolotājs bija Antons Nāburgs, 18. janvārī skolā mācības uzsākuši 55 bērni.

Lielākais skolēnu skaits bijis 1972./73. m. g., kad uzsākta skolas piebūves celšana un skolā mācījās 152 skolēni.

Laikam ejot, skolēnu skaits pakāpeniski samazinājās, 2007./2008. m. g. te mācījās jau par simtu mazāk – 52 skolēni – un 2009. gadā pēc teritoriālās reformas, iekļaujoties Rēzeknes novadā, nesagaidot skolas simto jubileju, novada vadība pirmajā sēdē pieņēma lēmumu skolu jau tajā pašā gadā reorganizēt par pirmsskolas izglītības iestādi.

Skolas telpās šobrīd atrodas Daudzfunkcionālais sabiedrisko resursu centrs. Te arī tiekamies ar centra vadītāju Inesi Benjavu, bijušo Nagļu pagasta padomes priekšsēdētāju un vēlāk – pagasta pārvaldes vadītāju Ilgu Zvejsalnicēci, kuras darba laikā skola tika slēgta, kā arī ar šībrīža pagasta pārvaldes vadītāju Daci Stikāni.

Skolu, iespējams, tobrīd varēja arī neslēgt

Runājot par skolas slēgšanu, Inese Benjava saka: «Sāpīgi. Kā slēdza skolu, tā pazuda dzīvība pagasta centrā. Labi, ka bērnu daržs palika.» un dalās atmiņās: «Mans bērns bija pēdējā 9. klasē. Mēs jau zinājām, ka skolu slēgs, un domājām, ko lai skolai dāvina. Nolēmām Pēdējā zvānā stādīt koku rindā – ja arī ēkas nebūs, tomēr būs, kur sanākt, kad klasesbiedri sapulcēsies pēc gadiem piecdesmit – būs sava liepu rinda, paliks atmiņas, kā vecāki ar bērniem kopā šos kokus stādīja.

Vēl viena sāpīga atmiņa: pēc skolas slēgšanas tika sūtīti pārstāvji no citām novada skolām – nēma solus, tāfeles, grāmatas, mēs stāvējām un gribējās kliegt: bet mēs taču vēl neesam nomiruši! Sirds jo īpaši sāpēja par ģeogrāfijas kabineta izpostīšanu. Tur kopš neatminamiem laikiem uz sienas pie pašiem griestiem bija izveidoti vulkāni, skolas laikā tos apbrīnojām un iztēlojāmies, kā tie varētu izskatīties dzīvē. Kad tos sāka dīrāt nost, izrādījās, ka tie veidoti no ļoti plāna plastikāta – sagriežās, sāka lūzt – sabirza sīkos gabalos...»

Arī bijuši pagasta priekšsēdētāja Ilga Zvejsalnicece atmiņas, ka 2009. gadā skola nupat bija akreditēta uz sešiem gadiem un neviens jau nedomāja, ka tā notiks. Ar Rēzeknes rajona padomes Izglītības nodaļu šķietami bija vienojušies, ka skolā saglabās sešas klases, jo vecākajās klasēs bērnu bija maz, šāds lēmums pieņemts arī pagasta padomes sēdē. Bet, nākot novada reformai, norunā tika «aizmirsta», pagasta pārvalde vairs bija tikai izpildvara, ne lēmējvara un lēmumus pieņemt nevarēja, tāpēc atlika vien pildīt augstākstāvošo dotos rīkojumus. «Acīs neviens neko nepārmeta, varbūt aiz muguras, bet es patiešām stāvēju un kritu par skolu – pirms tam izcīnīju jaunu autobusu skolu, kad vecais bērnu dzīvoklis, ar pagasta mašīnu vedu mēdzu uz skolu, vienmēr meklējām risinājumus problēmām, būdīja lielākā daļa pagasta budžeta – 50 % – aizgāja skolas vajadzībām,» stāsta Ilga.

Pagasta aktīvisti gan raksturojuši vēstules ne tikai uz visām Saimes frakcijām, bet arī uz Eiropas Parlamentu Inesī Valderei, tomēr skolas slēgšanu novērst neizdevās. Vēlāk gan izrādījies, ka skolu, iespējams, tobrīd varēja arī neslēgt, jo skolēnu skaits nebija nemaz tik mazs – uz jauno mācību gadu bija saņemti 42 iesniegumi, bet laiku atpakaļ neatgriezti. Šobrīd pagastā ir ne daudzas vairāk nekā 400 iedzīvotāju un to skaits turas puslīdz nemainīgs. Dārzinā ir 14 bērni, divas grupiņas. «Mums solīja, kamēr nevarēs vairs bērnu sasēdināt vienā mašīnā, tikmēr dārzinā būs, jācer, ka soliņums tiks pildīts,» tā Ilga.

Lielfermas, lielskolas...

Lai arī, iespējams, šķita, ka no slēgtās Nagļu skolas lielākā daļa bērnu dosies uz līdzās esošo Gaigalavas pamatskolu, tomēr vislabāko piedāvājumu – mazos bērnus jau pulksten divos vest uz mājām – izteikusi Viļņu novadā esošā Dekšāru pamatskola, kur nupat bija uzcelta arī jauna un liela sporta zāle. Te mācās arī pašreizējās pagasta pārvaldes vadītājas Daces Stikānes bērni, un viņa atzīst, ka ir priecīga, ka bērni var mācīties lauku skolā. Dekšārieši savu

soliņumu turot, viņa stāsta. Pirmajā gadā gan visi bērni vesti mājās vienā laikā, bet, jau sākot ar otro gadu, autobuss uz Nagliem kursē no rīta, kad bērni tiek aizvesti uz skolu, divos, kad tiek atvesti mazākie bērni, puspiecos – visi pārējie bērni, un sešos, kad mājās dodas tie bērni, kuri apmeklē treniņus. D. Stikāne piebilst, ka varot teikt, ka Dekšāru pamatskola lielā mērā vēl pastāv, pateicoties Nagļu bērniem.

Kopumā ikdienā pēc bērniem braucot trīs autobusi – no Gaigalavas, Dekšārēm, un Rikavas, pirmdienā – arī no Makašāniem, kur ir internāts, tāpēc skolēni netiek vesti katru dienu.

Ar skarbām pārmaiņām saskarties nācās, protams, arī skolotājiem. Daļa skolotāju iesaistījās Sorosa fonda projektā, vēl citi – atrada darbu netālu esošajās skolās, kāds uzsāka savu biznesu, bet bija arī tādi, kuri vienkārši palika bez darba – skolēniem skolas tika piedāvātas, skolotājiem – tikai daži.

«Tagad modē ir veidot lielfermas, lielskolas, lielslimnīcas,» ironizē Inese, «bet kāda tadās ir attieksme? Nevienam nepadomā, ka tur dzīvi cilvēki.»

Dodamies aplūkot skolas telpas. Ejot pa garajiem skolas gaitenīšiem, Inese ik pa laikam ieminas – te vecajā skolas virtuvē medniekiem stāv lielais saldēšanas skapis, te bija meitenēm sporta zāle, šeit atrodas duša un veļas mazgāšanas telpa, lūk, pamazām remontējam tualetes. Bijušajā matemātikas kabinetā ierīkota virtuve kopšanās nāksnām, tā esot vismīļākā vieta, kur bieži vien notiek dažādas radošās nodarbības – gan rokdarbu, gan kulinārās. Tā, piemēram, bijusi pasākumu sērija, kad katra ģimene gatavoja savu firmas ēdienu, citreiz vietējie vīri demonstrējuši šai vietai raksturīgo «bulbudasu» meistarklasi, vēl citu – gatavoti cepelīni vai baudīti pildīti ģimeņi.

«Kamēr mēs mācēsīm to visu, tik arī dzīvosim,» ir pārliecināta Inese. Var jau taistīt lavasu un suši, bet ir jāmaks arī to saņemt – žagariņus, rozītes. Kad bērni un krustbērni sabrauc mājās, lūdz babināt iekurināt maizes krāni – grib to procesu, grib ievēlīt krustiņu uz tā maizes kukuliņa, pat ja rezultāts nebūs tas ideālākais.

Skolas telpās nevalda klusums

Lai arī bijušās skolas telpās neskan vairs bērnu soļi, tomēr klusums arī nav iestājies. Pateicoties Daudzfunkcionālajam sabiedrisko resursu centram, te tiek organizētas dažādas nodarbības, tikšanās un pasākumi. Pēc skolas slēgšanas tika aizsākts Sorosa fonda projekts «Pārmaiņu skolas» uz jau esošā interešu klubīņa, kur sievietes nāca aust, adīt, pamata. Par saņemto naudu nopirkti treniņieri, sporta inventārs, rekonstruēta sporta zāle, organizēti pulciņš, kulinārās, sporta un rokdarbu pulciņš.

Tāpat skolas telpās ierīkoti vairāki muzeji – 1862. gadā celtā akmens mūra dievnama bēniņos atrasto lietu ekspozīcija – sena grāmata, kurā notis apzīmētas vēl ar kvadrātiņiem, interesantā tehnikā darināti, daļēji izdiluši karogi, laulību un iestiprināšanas grāmatas, no vates un koka mizas darināts ērkšķu kronis utt.

Te atrodas arī skolas vēstures muzejs un apkaimes senlietu muzejs, kuru izveidot palīdzējuši vietējie iedzīvotāji un kurā aplūkojams, piemēram, Lubānas ezera glāb-

šanas riņķis. Vēl arī iekārtota telpa, kas veltīta zivsaimniecībai AS «Nagli» – bildēs redzama tās attīstība, sākot no kanālu rakšanas un būvniecības. Ilgus gadus akciju sabiedrība bijusi tas kurbulētājs, kas uzturējis pagastā dzīvību. Šobrīd te nākuši jauni «investori», kuri gan vairāk, kā izskatās, nevis saimniekojuši, bet izsaimniekojuši.

Inese ar aizrautību rāda albumus un stāsta: «Te mēs jaucam skatuvi, lai jauniešiem ir vieta, kur vakaros uzspēlēt bumbu – visi sanāca, katrs pa dēlītim vien iznesa, sievietes tikām gatavoja ēst, rīkojam arī jauniešu pasākumus, parasti uz svētku laiku, kad sabrauc no malu malām – aicinām pastāstīt, kas pa gadu noticis, kas iecerēts.

Var teikt, ka šajā ēkā notiek pilnīgi viss – meistarklasēs tiek fittas diegu bumbiņas gaismas vītenēm, darinātas rotas vokalājiem ansambļiem, tiek apgūtas aušanas un dekupēšanas iemaņas. Ļoti aukstos ziemas mēnešos skolas zālē tiek noturēti dievkalpojumi, trīs reizes gadā notiek draudzes svētki, kad ierodas Viļņu prāvests Rinalds Stankevičs. Tāpat telpas tiek izīrētas privātiem ballītiem vai bērnu mielastiem. Cilvēkiem ir prieks sanākt kopā – visdažādāko vecumu, visām ģimenēm, piemēram, Meņešos kaut vai no vislēnākās baznīcas piekalnītes ar ragaviņām jānobrauc arī tanīņām, kuras knapi var apstāties ragavās.

No aktīvākiem pasākumiem pagastā jāmin rītenbrauciens, kurā dienas laikā nobraucām 60 km, pārgājiens pa purva takām – paspējām gan apmaldīties, gan tikt sagaidīti ar goda vārtiem, ar sportiskajām aktivitātēm un to organizēšanu īpaši aizraujies Staņislavs Leimanis. Šogad pirmoreiz notika Vosorys svātku Ryciņš – motociklu un mopēdu parāde, kurai gatavojas gan liels, gan mazs, jauns un vecs, un interesants muzikāls pasākums bija purva laipās – «Skaņas dabā». Jau otro gadu ap Lāčplēša dienu notika deju kolektīva «Pīpāreņš» un Jēkabpils novada kolektīvu lielkoncerts. Vēl svinam Apšējības, organizējām novasa sacensības, bet tas, ar ko Nagli ir slaveni, noteikti ir Zvejnieksvētki, kas būtībā ilgst diennakti un notiek jau vairāk nekā 20 gadus, nemiņīgi – jūlija otrajā sestdienā. Svētku organizēšanā un pasākumu mēneša iestāšanās visi – viens noorganizē rītenbraucēju sacensības, cits sacēp pīrāguš vai vafeles, vēl kāds piedalās kā tiesnesis – katram atrodas darbiņš.»

Pagastā pietiekama izvēle, lai iesaistītos pašdarbībā – tautas namā ir folkloras kopa

«Skreine», kas radusies gluži netiķam, – uz tautas nama 40 gadu jubilejas svinībām ļodānieši iepriekšējā vakarā sanākuši kopā un nolēmuši, ka jānoorganizē muzikāls sveiciens, ansambli nodevējuši par «Lodānu nakts kori», kas ar šādu nosaukumu pastāvējis vēl vairākus gadus. Tāpat ir arī vokālie ansambļi «Trio», «Septīma» un «Ilūzija», tautas deju kolektīvs «Pīpāreņš», līnīdeju grupa «Ūdensrozes» un sieviešu interešu klubīņš «Rītava».

Mums ir daudz un ļoti labas ģimenes

«Pieaugušam cilvēkam ir darbadiena līdz pieciem, bet šitiem bērniem slodze sanāk nenormāla, griež viņus kā centrifūgā. Un sākumā par diskomfortu liecināja arī biežā slimošana,» saka Inese. Tikmēr Dace papildina, ka bērni tomēr ar laiku pierodot un viņiem pat patīkot uzturēties skolā ilgāk, un piebilst, ka viņai nav pieņemams uzskats, ka visi noguruši, visiem grūti – pieradinot bērnus pie tādas domas, tā arī izaug, domājot, ka viss ir grūti.

«Skolai, patiešībā, potenciāla ilgtermiņā nebija, jo bērnu skaits pakāpeniski saruka,» atzīst Dace. «Turēt skolu skolas pēc, ja nav bērnu, nebūtu godīgi un prātīgi, jo bērniem vajag bērnus. Iespējams, vajadzēja meklēt risinājumu tam, kā piesaistīt bērnus, pirmkārt, domājot par darbvietu izveidi, – tad arī būtu bērni un nebūtu problēmas, jo, lai saglabātu dzīvību laukos, galvenais – lai ir darbs. Tagad laba lieta ir asfalta segums uz Rēzekni, kas ļauj ērtāk nokļūt uz darbu pil-sētā.

Šobrīd pagastā ir salīdzinoši daudz un ļoti labas jaunās ģimenes – pa diviem, trim bērniem un ir gaidāmi vēl. «Reiz atvedu humāno palīdzību un sapratu, ka mums īsti nav koma no dot, jo mums ir pašpateiktas ģimenes, kur vecāki domā par bērniem,» stāsta Dace.

Jautāts, kā notiekošo uztvēra bērni, sievietes teic – bērni kā jau bērni, sāpīgāk skolas slēgšanu noteikti uztvēra vecāki, kuri paši liela daļa ir šīs skolas absolventi. Liels mīnuss noteikti ir tas, ka draugiem nācās šķirties, jo aizgāja mācīties katrs uz savu skolu, bet vakaros jau vairs lāgā nesa-nāk laika satikties, arī jāceļas daudz ātrāk.

Realitātē pierādījies, ka ar «izvestajiem» bērniem darboties centra telpās īsti nesanāk, jo īpaši gada tumšajā laikā, kad viņi ar tumsu tiek aizvesti uz skolām un tumsu atvesti mājās, tad vēl mājadarbi, un laika satikties neatliek.

«Jā, mums ir mērķis – savest Nagļu bērnus, kuri mācās dažādās vietās, kopā, panākt, lai viņi identificē sevi ar Nagliem, lai viņiem ir kaut kas kopīgs. Patiesībā, iespējams, vajadzētu vēl kādu projektu, lai tuvinātu paaudzes, jo vecie cilvēki un bērni vairs nepazīst viens otru, tas tā sāpīgi, ka bērni paliek mums sveši,» saka I. Benjava.

Vai zudis ciems?

Tēzei, ka pēc skolas slēgšanas ciems ir zudis, gan sievietes nepiekrīt: «Mūsu ciems noteikti nē, jo mums ir tādi entuziasti. Ļoti paveicies arī ar to, ka attālo pagastu ļaudis aktīvi iesaistās notiekošajā – uzrīko paši svētkus vai sasēdina visus, vienalga, cik klībs un vecs, mašīnās un brauc ballītes vai uz teātra izrādē Nagļos.

Tāpat īpaši ir arī pastnieki, būtībā – universāli cilvēki, nekad neatteiks palīdzību. Var valdība diktēt, kāda degviela jālej pastniekam personīgajā automašīnā, bet lauki nepastāvētu bez tā, ja mēs viens otram nepalīdzētu dzīvot. Tā reiz pastniece, nesot pensiju, redzēja, ka cilvēkam nepieciešama sociālā palīdzība, ziņoja pagasta pārvaldei, kas tūlīt noreagēja, svešs cilvēks, iespējams, nebūtu ziņojis. Un tur ir tā lauku burvība, ka mēs viens otru dzirdam, sadzirdam, sanākot kopā, uzzinām, kuram vajadzīga palīdzība, pie kura jāieskrien. Tāpat arī bez autoveikala laukos neiztikt, jo šoferītis mēdz pat pats ienākt un pavai-cāt, vai kas nav vajadzīgs, ja cilvēks nespēj iziet pagalmā.»

«Mēs esam optimistiski,» saka Inese. «Ļoti lepojamies ar to, kur mēs dzīvojam, ka cilvēki dzīvo savā dzimtajā pusē, bet, protams, prieks arī par tiem, kuriem labi veicas citur.»

«Vai Nagļos ir slikta dzīve?» retoriski jautā Dace. Nagļos ir zemnieku saimniecības un bitenieki, tostarp Latvijā zināmais Žanis Jesko, mājražotāji, piemēram, uguns-pukes tējas ražotāji «Rekla sala», arī lielāki uzņēmumi. Toties tockas neesot jau daudzus gadus.

Vietu, kas uztur dzīvību pagastā, ir gana daudz – tautas nams, medpunkts, divi veikali, pasta nodaļa, bērnu daržs, daudzfunkcionālais centrs, baznīca, bibliotēka. Bet pats labākais – ir ļoti daudz jauno ģimeņu

un bērni dzimst – laikam gan, nekur nav tik labi, kā mājās. Protams, tas, ka te būtu skola, būtu liels pluss, tomēr atjaunot to nav reāli, ja nu vienīgi veidot pašiem – privātskolu. Laikā, kad skola tika slēgta, tika piedāvātas idejas veidot Dabas skolu, organizēt nometnes, jo daba Nagļos ir brīnišķīga un unikāla – ezeri, upes, dīķi, purvi, meži, putnu vērošanas iespējas, bet tas tā arī idejas līmenī palika.

Tāpat novada komisijas te staigājušas, apsverot domu veidot pansionātu, bet tam telpas nešķita piemērotas – pārāk daudz kāpņu, pārāk lieli ieguldījumi nepieciešami remontiem.

Enerģijas taupīšanai šovasar skolas telpās radiatoriem salikti krāni. Viena no problēmām, kas prasa vairāk ieguldījumu, nekā, iespējams, citviet, ir tas, ka pagastam pa vidu ir upe, un līdz ar to ir nepieciešamas divas kurinātavas un attiecīgi jāalgo arī divi kurinātāji.

Protams, novadam būtu izdevīgi, ja kāds nopirktu skolas ēku, jo šobrīd ir trīs lielas ēkas, kuras jākurina, jākopj, jāuztur, bet tad, visticamāk, logi tiktu aizklāpēti un pagasta centrā būtu vēl viens grausts, ja vien īpašnieks nebūtu savs cilvēks, jo savējie tomēr skatās uz visu citādām acīm.

Nagli ir tā vieta, kur varētu attīstīt un atbalstīt uzņēmējdarbību. Tagad populāra kļūst sociālā uzņēmējdarbība. Dace stāsta, ka bijusi uz semināru Lūznāvē: «Varbūt spēsim kādu iedvesmot, ienāks kāda ideja prātā. Viss vienmēr ir atkarīgs no cilvēka.»

Mēs esam tā labākā daļa

Skolotāji un direktori šī teju gadsimta laikā mainījušies daudz, bet īpaši sirsnīgi arī šodien tiek pieminēti dabaszinību skolotājs – gandrīz vai vietējā lēģenda – Vladislavs Mežulis un viņa ierīkotā Putnu pil-sētiņa, kas ļāvusi skolas vārdam izskanēt visā Padomju Savienībā, kā arī Dabas draugu pulciņš, kura ietvaros gatavoti putnu būriņi, sietas lapu sloiņus zvēru barošanai ziemā, baroti putni un zvēri. Skolotājs aiz-rāvās arī ar dažādu lietu gatavošanu no sal-miem – viņa darinātas cibiņas un salmu zi-mējumiem rotāti albumi redzami arī muzejā. «Domāju, arī tas, ka viņš ar mums darbojas, parādīja dzīvi no tās puses, kas

No kreisās: bijuši pagasta pārvaldes vadītāja Ilga Zvejsalnicece, Daudzfunkcionālā sabiedrisko resursu centra vadītāja Inese Benjava un šībrīža pagasta pārvaldes vadītāja Dace Stikāne

Bijušās skolas telpās atrodas vairāki muzeji, kurus izveidot palīdzējuši vietējie iedzīvotāji

liek iemīlēt dzimto pusi, savu vietu, būt patriotam,» prāto Inese.

Ja runājam par ievērojamiem skolas absolventiem, jāmin mākslinieks Osvalds Zvejsalniceks, radio žurnālists Bronislavs Spridzāns, skrējējs un Latvijas rekordists Andrejs Jesko, Inga Ezera, kura sarakstījusi grāmatu par personīgā brendu «The Success Planner Book», viens no «Mežvidu tomātu» radītājiem Gatis Lucjanovs. «Bet paši slavenākie esam palikuši tepat uz vietas,» sirsnīgi smejas Inese. Reiz dzirdējuši prātulojumu, ka sabiedrības labākā daļa esot aizbraukusi uz ārzemēm, bet – «mēs taču esam tā labākā daļa, tie, kas palikuši te. Kamēr mēs te visi esam un turam dzīvu un saglabājam visu, kas mums ir – kultūru, tradīcijas, valodu – tikmēr mēs esam tā labākā daļa.»

Pārdomās par skolas laiku un skolu optimizāciju lūdz dalīties Nagļu skolas absolventu, mākslinieku Osvaldu Zvejsalnicēku:

«Kad sāku mācīties, bija pēckara gadi, 1951. gads. Skolotāji bija labi, savas vietas un skolas patrioti, strādāja vairāk ne tik daudz dēļ tās aldzijas, cik aiz pārliecības, bet pati situācija bija bēdīga, jo bija beidzies karš, mežos vēl bija partizāni, daudz bija nepilnu ģimeņu, jo tēvi bija vai nu pazuduši, vai krituši, arī materiālās problēmas – nekā nebija. Spīgti atceros, kāds tas bija notikums, kad mums parādījās līnēli. Līdz tam katrs izlīdzējās ar to, kas nu kuram bija – tēva vai paša izvēlēti dēliņi ar atzi-mētiem centimetriem.

Nagļu septiņgadīgā skola tolaik bija tāds kā centrs, jo apkārtnē bija daudz četr-gadīgo skoliņu, sākot no piektās klases, skole-ni bija gana daudz. Sākumklasēs bērnu nebija daudz, bet mācību sistēma bija kva-litatīva, tā ka tās ir pilnīgas mūlķības, ka, strādājot mazās grupās, nevar nodrošināt

Slēgta skola – zudis ciems? Latgales slēgtās skolas.

Materiāls ir sagatavots ar Valsts reģionālās attīstības aģentūras finansētu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.